

Xalqaro savdo operatsiyalari va xalqaro savdo xuquqi

Xalqaro Nordik Universiteti
O'qituvchi: Xusanova.G.S
2023

Xalqaro savdo operatsiyalari va xalqaro savdo xuquqi

Xalqaro savdo predmeti va vazifasi

Xalqaro savdo metodi

Xalqaro savdo fani asoslari

Xalqaro Savdo

“

Xalqaro savdo - bu turli mamlakatlardagi kompaniyalar tomonidan tovarlar va xizmatlarni sotib olish va sotish. Iste'mol tovarlari, xom-ashyo, oziq-ovqat va mashinalar xalqaro bozorda sotib olinadi va sotiladi. Xalqaro savdo mamlakatlarga o'z bozorlarini kengaytirish va ichki bozorda mavjud bo'lmagan tovarlar va xizmatlardan foydalanish imkonini beradi. Xalqaro savdo natijasida bozorda raqobat kuchayadi bu oxir-oqibat raqobatbardosh narxlarni keltirib chiqaradi va iste'molchiga arzonroq mahsulotni olib keladi.

”

Xalqaro savdo predmeti va vazifasi

Xalqaro savdoning vazifasi hukumatlar, korxonalar va turli tashkilotlar tomonidan tovarlar, xizmatlar va kapital almashinuvini milliy chegaralar orqali amalga oshirish uchun amalga oshiriladigan keng ko'lamlı faoliyat, rol va mas'uliyatni o'z ichiga oladi. Xalqaro savdo bilan bog'liq asosiy vazifalar va funksiyalardan ba'zilari:

1. Bozorni o'rganish va tahlil qilish: Potensial tashqi bozorlarni aniqlash, bozor talabini baholash va mahalliy iste'molchilarning afzalliklari va tendentsiyalarini tushunish uchun tadqiqot o'tkazish.
2. Normativ hujjatlarga muvofiqlik: korxonalarining o'z mamlakati va tashqi bozorlarning savdo qoidalari va talablariga, jumladan import/eksport litsenziyalari, bojxona hujjatlari va mahsulot standartlariga muvofiqqligini ta'minlash.

1. Eksport va import: tovarlar va xizmatlarni chegaralar orqali jo'natish uchun logistika va hujjatlarni boshqarish, shu jumladan bojxona rasmiylashtiruvi, yuk tashish va yuklarni boshqarish.
2. Savdoni moliyalashtirish: xalqaro savdo operatsiyalarini, shu jumladan akkreditivlarni, eksport kreditlarini sug'urtalashni va savdoni moliyalashtirish vositalarini zarur moliyalashtirishni ta'minlash.
3. Ta'minot zanjirini boshqarish: tovarlarning yetkazib beruvchilardan iste'molchilarga ta'shqi bozorlarda samarali va tejamkor harakatini ta'minlash uchun ta'minot zanjirini optimallashtirish.
4. Tarif va bojlarni boshqarish: Savdo bilan bog'liq xarajatlarni minimallashtirish uchun import tariflari, soliqlar va yig'imlarni tushunish va boshqarish.
5. Bozorga kirish strategiyalari: tashqi bozorlarga chiqish strategiyalarini ishlab chiqish, jumladan eksport qilish, litsenziyalash, qo'shma korxonalar yoki to'liq egalik qiluvchi shirkat korxonalarini tashkil etish.
6. Xalqaro marketing va reklama: tashqi bozorlar va madaniy farqlarga moslashtirilgan marketing kampaniyalari va strategiyalarini yaratish.

Xalqaro Savdo

9. Huquqiy va tartibga solish masalalari: xalqaro savdo qonunlari va qoidalari, jumladan, savdo nizolari, intellektual mulk huquqlari va savdo vositalarini boshqarish.

7. Muzokaralar va kontraktlarni boshqarish: Chet ellik hamkorlar bilan shartnomalar va savdo shartnomalari, jumladan narxlar, yetkazib berish shartlari va t o'lov shartlari bo'yicha muzokaralar olib borish.

8. Risklarni boshqarish: xalqaro savdo bilan bog'liq turli xil xavflarni baholash va yumshatish, masalan, valyuta kursining o'zgarishi, siyosiy beqarorlik va ta'minot zanjiri uzilishlari.

10.Bojxona va chegara nazorati: import/eksport hujjatlari va bojxona bahosi kabi bojxona tartib-qoidalariga rioya etilishini ta'minlash.

11.Savdoni rag'batlantirish va himoya qilish: Savdoni rivojlantirish va savdo bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun davlat idoralari va sanoat birlashmalari bilan ishlash.

14.Barqaror va axloqiy savdo: axloqiy savdo amaliyotlarini, barqaror ta'minot zanjirlarini va xalqaro savdoda korporativ ijtimoiy mas'uliyatni targ'ib qilish.

15.Savdo ma'lumotlarini tahlil qilish: Bozor tendentsiyalari, iste'molchilarning xatti-harakatlari va savdo naqshlari bo'yicha ongli qarorlar qabul qilish uchun ma'lumotlar va tahlillardan foydalanish.

12.Savdo siyosati va advokatlik: qulay savdo siyosatini qo'llab-quvvatlash va milliy va xalqaro darajadagi savdo muzokaralarida ishtirok etish.

13.Elektron tijorat va raqamli savdo: Xalqaro bozorlar uchun onlayn savdo va marketing strategiyalarini boshqarish, onlayn to'lovlar, ma'lumotlarni himoya qilish va raqamli savdo bilan bog'liq muammolarni hal qilish.

Xalqaro savdoning vazifasi ko'p qirrali bo'lib, turli manfaatdor tomonlar, jumladan, davlat idoralari, korxonalar, moliya institutlari va xalqaro tashkilotlar o'rtasida muvofiqlashtirishni talab qiladi. Samarali xalqaro savdo operatsiyalari iqtisodiy o'sishga, yangi ish o'rinlari yaratishga va global hamkorlikni kengaytirishga yordam beradi.

Xalqaro savdo predmeti

Xalqaro savdo keng va murakkab sub'ekt bo'lib, milliy chegaralar orqali tovarlar, xizmatlar va kapital almashinuvining turli jihatlarini o'z ichiga oladi. Xalqaro savdo bilan bog'liq ba'zi asosiy predmetlari:

- Savdo siyosati:

Tariflar va savdo to'siqlari: mahalliy sanoatni himoya qilish uchun import va eksportga qo'llaniladigan soliqlar va cheklovlar.

Erkin savdo bitimlari: NAFTA yoki Evropa Ittifoqi kabi mamlakatlar o'rtasidagi savdo to'siqlarini kamaytiradigan yoki yo'q qiladigan ikki tomonlama yoki ko'p tomonlama bitimlar.

Savdo proteksionizmi: mahalliy sanoatni xorijiy raqobatdan himoya qilishga qaratilgan siyosat.

Savdoni erkinlashtirish: global savdoni rivojlantirish uchun savdo to'siqlarini kamaytirish jarayoni.

- Savdo nazariyasi:

Qiyosiy ustunlik: Mamlakatlar qiyosiy ustunlikka ega bo'lgan tovarlar va xizmatlar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan bo'lishi kerak, bu esa yanada samarali global ishlab chiqarishga olib keli shini taklif qiladi.

- Savdo-iqtisodiy rivojlanish:

Eksportga asoslangan o'sish: eksportni ra g'batlantirish iqtisodiy rivojlanishga olib keli shi mumkinligi haqidagi g'oya.

Import o'rnini bosuvchi sanoatlashtirish: im portga qaramlikni kamaytirish uchun maha lliy mahsulotlarni ishlab chiqarishga qaratil gan strategiya.

- Valyuta kurslari:

Valyuta bozori: valyutalar sotib olinadiga n va sotiladigan joy.

Valyuta kurslari tizimlari: Mamlakatlar o' z valyutalari qiymatini aniqlash uchun fo ydalanadigan turli tizimlar, masalan, so bit, suzuvchi yoki boshqariladigan valyu ta kurslari tizimlari.

- To'lov balansi:

Joriy hisob va kapital hisobi: mamlakat va dunyoning qolgan qismi o'rtasidagi t ovarlar, xizmatlar va kapitalning kirib ke lishi va chiqishini o'lchaydi.

- Savdo va globallashtirish:

Global qiymat zanjirlari: turli mamlakatlarda ishlab chiqarish jarayonlarining parchalanishi.

Autsorsing: Muayyan biznes jarayonlarini boshqa mamlakatlarga topshirish amaliyoti.

- Savdo va iqtisodiy ta'sir:

Ish joyini almashtirish: savdoning bandlikka ta'siri.

Iqtisodiy o'sish: Savdo va mamlakatning iqtisodiy farovonligi o'rtasidagi bog'liqlik.

Intellectual mulk huquqlari: patentlar, mualliflik huquqi va tovar belgilari: xalqaro savdoda intellectual mulkni himoya qilish.

- Ekologik va ijtimoiy masalalar:

Savdo va atrof-muhit: Savdoning atrof-muhitga ta'sirini ko'rib chiqish.

Adolatli savdo: adolatli savdo amaliyotini va ishchilarning huquqlarini targ'ib qilish.

- Rivojlanayotgan tendentsiyalar:

Elektron tijorat va raqamli savdo: xalqaro savdoda onlayn platformalarning ortib borayotgan roli.

Savdo va COVID-19: Pandemiyaning global savdo shakllari va ta'minot zanjirlariga ta'siri.

Xalqaro savdo dinamik soha bo'lib, jahon iqtisodiyoti o'zgarib, yangi muammolar va imkoniyatlar paydo bo'lishi bilan mavzu rivojlanishda davom etmoqda.

Xalqaro savdo metodi

Xalqaro savdoning mohiyati mamlakatlar o'rtasida tovar va xizmatlar almashinuvidir. Bu qiyosiy ustunlik tamoyiliga asoslangan bo'lib, u turli mamlakatlar turli xil tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqarishda turli xil resurslar, imkoniyatlar va samaradorliklarga ega ekanligini ko'rsatadi. Xalqaro savdo mamlakatlarga eng samarali ishlab chiqarishga ixtisoslashgan va ishlab chiqara olmaydigan tovarlar va xizmatlar uchun savdo qilish imkonini beradi. Bu o'zaro manfaatlar va umumiy iqtisodiy farovonlikning oshishiga olib keladi.

Umumiy qilib aytganda, xalqaro savdo qiyosiy ustunlik tamoyili asosida mamlakatlar o'rtasida tovar va xizmatlar almashinuvidir. Bu iqtisodiy o'sish va global farovonlik uchun zarurdir, lekin unga turli iqtisodiy, siyosiy va tartibga soluvchi omillar ta'sir qilishi mumkin.

Xalqaro savdo asoslari

Xalqaro savdo - bu mamlakatlar o'rtasidagi tovar va xizmatlar almashinuvidir. Bu asrlar davomida global iqtisodiy o'sish va rivojlanishning asosiy omili bo'lib kelgan. Xalqaro savdo asoslarini tushunish uchun quyidagi asosiy tushunchalarni ko'rib chiqamiz:

- Qiyosiy ustunlik: Devid Rikardo tomonidan ishlab chiqilgan ushbu nazariya mamlakatlarning eng samarali ishlab chiqarishi mumkin bo'lgan tovar va xizmatlarni ishlab chiqarishga ixtisoslashishi kerakligini ko'rsatadi. Shunday qilib, ular ishlab chiqara olmaydigan narsalarni olish uchun boshqa mamlakatlar bilan savdo qilishlari mumkin. Qiyosiy ustunlikka asoslangan ushbu ixtisoslashuv barcha savdo hamkorlari uchun samaradorlik va imtiyozlarni oshirishga olib keladi.
- Mutlaq ustunlik: Adam Smit tomonidan kiritilgan ushbu kontseptsiya mamlakat o'zi ishlab chiqarishi mumkin bo'lgan tovarlarni boshqa mamlakatlarga qaraganda samaraliroq ishlab chiqarishi va eksport qilishi kerakligini ta'kidlaydi. Bu nisbiy samaradorlikka qaratilgan qiyosiy ustunlikdan farq qiladi.

- To'lov balansi: Bu mamlakat va dunyoning qolgan qismi o'rtasidagi barcha iqtisodiy operatsiyalarning rekordidir. U savdo balansini (eksport minus import), kapital oqimlari va mo'liyaviy transfertlarni o'z ichiga oladi. To'lov balansining ijobiy balansi savdo balansining ijobiy saldosi bilan, salbiy saldo esa savdo taqchilligi bilan bog'liq.
- Tariflar va savdo to'siqlari: Hukumatlar mahalliy sanoatni himoya qilish uchun ko'pincha tariflarni (importga soliqlar) va tarifsiz savdo to'siqlarini (masalan, kvotalar yoki qoidalar) o'rnatadilar. Ushbu to'siqlar xalqaro savdo hajmi va shakliga ta'sir qilishi mumkin.
- Valyuta kurslari: Valyutalar o'rtasidagi almashuv kurslari xalqaro savdoga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Kuchli milliy valyuta eksportni qimmatlashtirishi mumkin, zaif valyuta esa ularni yanada raqobatbardosh qiladi.
- Savdo profitsiti va taqchilligi: Savdo profitsiti mamlakat importidan ko'proq eksport qilganda yuzaga keladi va bu chet el valyutasining kirib kelishiga olib keladi. Savdo taqchilligi mamlakat eksportidan ko'proq import qilganda yuzaga keladi va bu chet el valyutasining chiqib ketishiga olib keladi.
- Proteksionizm va erkin savdo: Mamlakatlar erkin savdoni qabul qilishlari kerakmi yoki mahalliy sanoatni himoya qilishlari kerakmi degan munozaralar davom etmoqda. Proteksionistik siyosat sanoatni xorijiy raqobatdan himoya qilishi mumkin, ammo samarasizlikka va iste'molchilar uchun narxlarning oshishiga olib kelishi mumkin.

- Savdo profitsiti va taqchilligi: Savdo profitsiti mamlakat importidan ko'proq eksport qilganda yuzaga keladi va bu chet el valyutasining kirib kelishiga olib keladi. Savdo taqchilligi mamlakat eksportidan ko'proq import qilganda yuzaga keladi va bu chet el valyutasining chiqib ketishiga olib keladi.
- Proteksionizm va erkin savdo: Mamlakatlar erkin savdoni qabul qilishlari kerakmi yoki mahalliy sanoatni himoya qilishlari kerakmi degan munozaralar davom etmoqda. Proteksionistik siyosat sanoatni xorijiy raqobatdan himoya qilishi mumkin, ammo samarasizlikka va iste'molchilar uchun narxlarning oshishiga olib kelishi mumkin.
- Savdo shakllari va ixtisoslashuvi: Turli mamlakatlar o'zlarining resurslari, texnologiyasi va tajribasiga asoslangan holda ma'lum tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqarishga ixtisoslashgan. Bu ixtisoslashuv global mehnat taqsimotiga olib keladi.
- Xizmatlar savdosi: Xalqaro savdo jismoniy tovarlar bilan cheklanmaydi; Shuningdek, u turizm, moliyaviy xizmatlar va IT-quvvatlash kabi xizmatlarni ham qamrab oladi.
- Savdo kelishuvlari va ikki tomonlama munosabatlar: Savdo ko'pincha mamlakatlar o'rtasidagi diplomatik va siyosiy munosabatlarga ta'sir qiladi. Savdo kelishuvlari ikki tomonlama aloqalarni mustahkamlashi yoki keskinlashtirishi mumkin.

Qo'shimcha topshirqlar:

1. Iqtisodiy ta'limotlar tarixi kitobidan xalqaro savdo nazariyalrini o'qish:
A.Smit va D.Rikardo nazariyalari
2. Xalqaro qidiruv bazalaridan fan va mavzuga oid yangiliklarni kuzatib borish.
3. Olim va Professorlarni ushbu sohadagi Ilmiy va publistik maqolalarin i o'qish.

Namunalar:

1. <https://arm.sies.uz/wp-content/uploads/2020/11/6-IQTISODIY-TALIMOTLAR-TARIXI-2005-oquv-qollanma-A.Razzaqov-va-bosh.pdf>
2. <https://www.nytimes.com/topic/subject/international-trade-and-world-market-trade-disputes>
3. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/jbnst-2022-0040/html>

E'tiboringiz uchun r axmat!

Ilmdan boshqa najot yo'q!